HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אחר שריבה הכתוב ומיעט אמרת מרבה אני את אלו שהיה פסולן בקדש ומוציא אני את אלו שלא היה פסולן בקדש קתני מיהת יוצא דופן דלא מאי לאו יוצא דופן דקדשים אמר רב הונא בריה דרב נתן לא יוצא דופן דבכור בכור [1]מפטר רחם נפקא אלא מאי דקדשים [2]מאמו אמו נפקא האי מאי אי אמרת בשלמא דקדשים היינו דאצריכי תרי קראי חד לבהמת חולין דאוליד דרך דופן ואקדשה וחד לבהמת קדשים דאוליד דרך דופן וקסבר [א]ולדות קדשים בהוייתן הן קדושים אלא אי אמרת דבבכור מפטר רחם נפקא הכי נמי מסתברא מדקתני הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד והכלאים הני מהכא נפקא מהתם נפקא [3]מן הבהמה [ג][א]להוציא הרובע והנרבע מן הבקר [ב]להוציא את הנעבד מן הצאן [ג]להוציא את המוקצה ומן הצאן [ד]להוציא את הנוגח ותו כלאים מהכא נפקא מהתם נפקא [4]שור או כשב או עז שור [ג][ה]פרט לכלאים או עז [ו]פרט לנדמה אלא אצטריכו תרי קראי חד לבהמת חולין וחד לבהמת קדשים הכא נמי איצטריך תרי קראי ת"ר [ז]המקשה שלשה ימים ויצא ולד דרך דופן הרי זו יולדת בזוב ורבי שמעון אומר אין זו יולדת בזוב [ח]ודם היוצא משם טמא ורבי שמעון מטהר בשלמא רישא רבי שמעון לטעמיה ורבנן לטעמייהו אלא סיפא במאי פליגי אמר רבינא כגון שיצא ולד דרך דופן

ודם

אחר שריבה הכתוב ומיעט אמרת כו'. הואיל וכתוב אחד ריבה וכתוב אחד מיעט מעתה יש לך לילך אחר אומד הדעת: **מרבה אני את אלו שהיה פסולן בקדש.** שלאחר שבאו לעזרה אירע פסולן: **מפטר רחם נפקא.** דלא קדיש וכיון דחולין הוא למה לי למעוטי פשיטא אם עלה ירד: **מאמו אמו נפקא.** נמי דלא קדיש דגמר מבכור: **תרי קראי.** אמו אמו וזאת: **חד לבהמה דחולין ואוליד דרך דופן ואקדשיה.** ושמעינן מאמו אמו דלא קדיש וחד לבהמה דקדשים דעל כרחך ולד היוצא ממנה קדוש מאליו ואיצטריך למעוטי מזאת[ד] דאע"ג דקדיש אם עלה ירד הואיל ולא היה פסולו בקדש: **וקסבר ולדות קדשים בהוייתן הן קדושין** נראה בעיני דלא גרסי' ליה ופירוש משובש הוא דכל שכן למאן דאמר משעת יצירה הן קדושים דהיינו במעי אמו דאיצטריך למעוטי מזאת: **הכי נמי מסתברא.** דכל הני פסולין דהכא בבהמות קדשים קאמר. ורובע ונרבע כגון שהקדישן ולבסוף נרבעו. ומוקצה ונעבד נמי בקדשים קלים ואליבא דרבי יוסי הגלילי דאמר ממון בעלים הן ויכול לאוסרן והכי נמי מוקמינן בפרק בתרא דזבחים (דף קיד.). ואתנן ומחיר כשנתן לה עובר בהמת קדשים קלים באתנן וקסבר בהוייתן הם קדושים ולא קודם לכן לפיכך איסור אתנן ומחיר חל עליהם וקדושה דממילא נמי חיילא עלייהו והרי הם קדושים. וכלאים וטרפה ויוצא דופן נמי בוולדות קדשים: **הכי נמי מסתברא.** דבקדשים קאי ותרי קראי איצטריכא ליה כדאמר מדקתני הרובע והנרבע וקא ממעט להו מהאי קרא וכי מהכא נפקא מהתם נפקא: **מן הבהמה.** אדם כי יקריב מכם מן הבהמה ולא כל בהמה להוציא את הרובע והנרבע: **נוגח.** שהמית את האדם. והאי רובע ונרבע ונוגח דקתני כגון על פי עד אחד או על פי הבעלים דמודה בקנס פטור הלכך להדיוט שרי ולגבוה אסור אבל ע"פ שני עדים בסקילה הוא ולהדיוט נמי אסור: **כלאים.** מן העז ומן הכבש: **נדמה.** אביו ואמו מן העז והוא כבש. וכיון דנפקי מהתם דלא קדש למה לי למעוטי מהכא דירדו הא חולין נינהו: **לבהמה דחולין.** ואקדשה: **המקשה ג' ימים.** בימי זיבה וראתה דם כל שלשה דרך רחם: **ויצא ולד דרך דופן הרי זו יולדת בזוב.** כלומר זבה היא דכי טיהר רחמנא מזיבה דם הקושי הני מילי בלידה מעלייתא אבל דרך דופן לאו לידה היא: **אין זו יולדת בזוב.** ור"ש לטעמיה דאמר [לעיל מ.] יוצא דופן ולד מעליא הוא ומטהר את קישויו: **ודם היוצא משם.** לקמן מפרש מאי קאמר: **ר"ש לטעמיה.** דאמר במתניתין [שם] יושבין עליו ימי טומאה אפילו בלידה יבשתא וימי טהרה אלמא ולד הוא הלכך לענין קושי נמי ולד הוא ומטהר את קישויו: **אלא סיפא במאי פליגי.** הא ליכא למימר דם היוצא עמו דרך דופן יהיה טמא כדם הלידה דאם כן איפכא מבעי ליה רבי שמעון מטמא דאמר ולד הוא וחכמים מטהרים אלא ודאי אפי' לרבי שמעון לא הוי אלא כדם המכה והא דאמר רבי שמעון במתניתין יושבין עליו ימי טומאה משום ולד קאמר ולא משום דם:

ודם

משמע בריש מעילה דמשום שחיטה לבדה שנעשה בהכשר לא חשיב פסולו בקדש אף לרבי שמעון דפריך רב יוסף לרבה מדתניא בפרק [א] דם חטאת העוף בזבחים (דף סו:) וכולן אין מטמאין [ב] בבית הבליעה וקתני לעיל עולת העוף שעשאה כמעשה החטאת ותנן התם (דף סח:) כל שפסולו בקדש אינו מטמא וה"ה דלא ירדו ומאי פריך הא התם מוכח בזבחים דעולת העוף שעשאה כמעשה חטאת היינו שהמיצוי עשה למטה אבל המליקה היתה במקומה אלא ודאי רבה דאמר ירדו אפילו שחט בצפון וקבל בדרום דמשום שחיטה גרידא לא מקרי פסולו בקדש אף לרבי שמעון ומיהו יש לדחות דבשחט בצפון מודה רבה דלא ירדו ופריך ליה רב יוסף משום שהמילוי הוי כמו השחיטה שממנה ומוציא דם מן העוף כמו שעושה בשחיטה ואע"פ שמלק למעלה כיון שמילה למטה הוי כשחט בדרום: **שהיה פסולן בקדש.** שאין פסולן יכול להיות עד אחר שהוקדש אבל רובע ונרבע מצי להיות בעודן חולין וקשה דאמרינן בזבחים פ' חטאת העוף (דף סח:) זר וסכין מטמאין [ג] אלמא חשיב אין פסולן בקדש אע"ג דלא שייכי עד לאחר שהוקדש ושמאל ולילה נמי הוה מטמאין אי לאו דאית להו הכשר במקום אחר כדאמר התם ודוקין שבעין קאמר רבי עקיבא דאם עלו לא ירדו משום דכשר בעוף אלמא חשיב פסולו בקודש אע"ג דיכול להיות קודם הקדש ונראה לפרש דהיכא דכיוצא בו כשר במקום אחר קרי פסולו בקדש ונשחט בלילה אית ליה הכשר באברים ופדרים ויוצא דמה שכן כשר באימורים ואימורים שכן כשר בבמה ונשפך דמה כיון שקבלה היתה בהכשר מיקרי פסולו בקדש ולשון פסולו בקדש היינו שאין כאן פסול גמור אלא נפסל בקדושתו וכן משמע דפריך התם מ"ש שמאל דאית ליה הכשר ביום הכיפורים ולילה באברים ופדרין ולכך אין מטמאין דהוי פסולן בקדש: **היינו דאיצטריך תרי קראי.** וא"ת וליבעי ג' קראי בכל הפסולין כמו בטרפה דחשיב הכא בהדייהו דבפרק קמא דמנחות (דף ו.) מצריך ב' קראי בטרפה חד לנטרפה קודם הקדשה וחד לנטרפה לאחר הקדשה ואפילו הכי איצטריך הכא למעוטי מזאת דאם עלתה תרד וה"נ בשאר פסולין ליבעי תרי קראי בלא קרא דזאת חד לקודם הקדש וחד לאחר הקדש דלא יעלו וקרא דזאת לירדו ויש לומר כיון דגלי לן קרא בטרפה ה"ה לשאר פסולים: **קסבר ולדות קדשים בהוייתן הן קדושים.** פרש"י דל"ג ליה דהא כ"ש למ"ד במעי אמן הן קדושים דאיצטריך למעוטי מזאת ונראה דגרס ליה ולרבותא נקטיה דאע"ג דבהויתן הן קדושים ולא קדם הקדשן לפסולן אצטריך קרא למעוטי כיון דהפסול לא בא תחלה אלא בבת אחת אבל לא מצי למגרס קסבר במעי אמן הן קדושים דהא בסוף פרק דם שחיטה (כריתות דף כג:) קאמר דקסבר ר"ש בהויתן הן קדושים וכן מוכח משמעתין דמוקי קרא דזאת לבהמת קדשים ואתנן ומחיר לא אשכחן אחר הקדש אפי' לרבי יוסי הגלילי דאמר קדשים קלים ממון הדיוט הוא דאמר בפרק מי שהיה טמא (פסחים דף ל.) לכל נדר פרט לנדור שאין אתנן חל עלייהו ולא משכחת אלא בוולדות קדשים וכמ"ד בהויתן הן קדושים ונתנם לזונה בעודם בבטן והכי מוקי לה בפ' פרת חטאת (זבחים דף קיד.) וכן פ"ה וא"ת דבשילהי תמורה (דף לג:) תנן אלו הן הנקברים קדשים שהפילו וחולין שנשחטו בעזרה ור"ש אומר חולין שנשחטו בעזרה ישרפו משמע דלא פליג אקדשים שהפילו וכיון דבהוייתן הן קדושים אמאי יקברו והלא אין קדושה חלה עלייהו כדתנן פרק כיצד מערימין (שם דף כד:) רשב"ג אומר ילדה טומטום ואנדרוגינוס אין קדושה חלה עלייהו וקאמר דקסבר דבהויתן הן קדושים ואפילו קדושת דמים אין חלה עלייהו דאי חלה הא אמר בפרק אלו קדשים (שם דף יט:) מגו דנחתא קדושת דמים נחתא נמי קדושת הגוף ואם כן קדשים שהפילו לאסורים בהנאה לרבי שמעון אמאי ויש לומר דפליג גם ארישא אלא דלא נחת לפלוגי אלא בחולין שנשחטו בעזרה ולרבי שמעון שרי בהנאה בפ"ק דבכורות (דף י.) א"נ י"ל דנפל קדושה חלה עלויה טפי מטומטום ואנדרוגינוס משום דאי הוה בר קיימא היה ראוי לקרבן וא"ת כיון דסבר בהויתן הן קדושים היאך קדושה חלה על יוצא דופן וכלאים דמ"ש מטומטום ואנדרוגינוס וי"ל דמיירי כגון שהקדישן בפה קודם שנולדו דאע"ג דאין קדושת פה חלה עליהם מיהו מתני' דכיצד מערימין (תמורה דף כד:) משמע דאפילו בקדושת פה אין קדושה חלה עליהם ועוד דבשילהי פ"ב דתמורה (דף יז.) קאמר אי אתה מוצא אלא בוולדות קדשים ואליבא דרבי יהודה ואמאי לא משכחת בהקדישו בפה ושמא י"ל דדווקא טומטום ואנדרוגינוס אין קדושה חלה עליהם: **ורבנן לטעמייהו.** וא"ת אע"ג דלא מטמאי לידה מ"מ ליטהר דם קישויה דאפי' בהפילה רוח פריך בפ"ק (לעיל דף ח:) שיהא קישויה טהור אע"ג דאין נותנין לה ימי טומאה וימי טהרה ויש לומר דהתם משום דבעי למימר דמיקרי לידה כדמייתי קרא כמו ילדנו רוח אבל הכא מיעטיה קרא מדין ולד:

ואזדא

מסורת הש"ס

א) [זבחים לח. קיד. מנחות פג. חולין ל. תמורה כה. כריתות כג:], ב) ב"ק מ: תמורה כח. בכורות מא. [זבחים פה:], ג) חולין לח: ב"ק עז: בכורות יב. יז. נז., ד) בס"א: וזאת.,

◆

תורה אור השלם

1. וְהַעֲבַרְתָּ כָל פֶּטֶר רֶחֶם לַיהוָה וְכָל פֶּטֶר שֶׁגֶר בְּהֵמָה אֲשֶׁר יִהְיֶה לְךָ הַזְּכָרִים לַיהוָה: שמות יג יב

2. כֵּן תַּעֲשֶׂה לְשֹׁרְךָ לְצֹאנֶךָ שִׁבְעַת יָמִים יִהְיֶה עִם אִמּוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי תִּתְּנוֹ לִי: שמות כב כט

3. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אָדָם כִּי יַקְרִיב מִכֶּם קָרְבָּן לַייָ מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבָּקָר וּמִן הַצֹּאן תַּקְרִיבוּ אֶת קָרְבַּנְכֶם: ויקרא א ב

4. שׁוֹר אוֹ כֶשֶׂב אוֹ עֵז כִּי יִוָּלֵד וְהָיָה שִׁבְעַת יָמִים תַּחַת אִמּוֹ וּמִיּוֹם הַשְּׁמִינִי וָהָלְאָה יֵרָצֶה לְקָרְבַּן אִשֶּׁה לַייָ: ויקרא כב כז

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה (בעמוד הקודם) והניתנין וכו' מדתניא בפ' חטאת העוף כצ"ל ותיבת דם נמחק: (ב) בא"ד אין מטמאין בגדים בבית הבליעה וקתני לעיל עולת העוף שעשה כמעשה החטאת פסולה ותנן התם כל שפסולו בקדש אינו מטמא בגדים אבית הבליעה וה"ה דלא ירדו: (ג) ד"ה שהיה וכו' מטמאין בגדים אבית הבליעה אלמא חשיב:

◆

מוסף רש"י

אמרת. ומעלמך, **מרבה אני את אלו שהיה פסולן בקדש.** משבאו לעזרה נפסלו (זבחים כז:). **בהוייתן הן קדושים.** כשנולדים הן קדושים ולא במעי אמן (זבחים צח. מנחות פג. תמורה יא.). ולהכי נקט לשון בהוייתן, משום הא דולדות קדשים קדושים נפקא לן בפ"ק דבכורות (יד:) מיהיו לך, דכתיב רק קדשיך אלו התמורות, אשר יהיו לך אלו הולדות (מנחות שם וכעי"ז זבחים קיד. וכריתות כג:). **מן הבהמה.** ממקצת בהמות ולא כולן (ב"ק מ:). **הרובע והנרבע.** ע"פ עד אחד או ע"פ הבעלים, שלא נסקל, דפסול לגבי מזבח (שם). **את הנעבד.** שעשאו ע"ז והשתחוה לו (שם). **מן הצאן.** קרא כתיב בויקרא ואם מן הצאן קרבנו מן הכשבים או מן העזים וגו', ודרשינן מן הצאן ולא כל הצאן, וכן כולהו (בכורות מא.). **את המוקצה.** שהוקצה והופרש לצורך עבודת כוכבים (שם) שייחדו להקריב לע"ז (ב"ק שם). **הנוגח.** שהמית את האדם ע"פ עד אחד או ע"פ בעלים ונפטר מן הסקילה (שם). **פרט לכלאים.** בן רחל ותייש, שפסול לקרבן, ומריבויא דאו דריש ליה (חולין לח:). **פרט לנדמה.** עז שילדה מתיים כמותה ובנה דומה לרחל (שם) או: שאמו רחל והוא דומה לעז (בכורות נז.) דאינו דומה לאביו ולא לאמו, שבא מאיל ורחל ודומה לעז (ב"ק שם).

עין משפט נר מצוה

יא א ב ג ד מיי' פ"ג מהל' איסורי מזבח הלכה ו:

יב ה מיי' שם הל"ד:

יג ו מיי' שם הל"ה:

יד ז מיי' פ"י מהל' איסורי ביאה הל"ה סמג עשין רמג:

טו ח מיי' שם ופ"א מהל' משכב ומושב הלכה ט:

◆

תוס' הרא"ש

שהיה פסולן בקדש. פרש"י לאחר שבאו לעזרה אירע פסולן. וקשה לפירושו דא"כ רובע ונרבע בעזרה נמי הוה לן למימר אם עלו לא ירדו. וע"ק דבזבחים פ' חטאת העוף חשיב ר' יוחנן מליקה [א] ודלא הייתה פסולן בקדש ושמאל ולילה לא חשיב להו פסולן בקדש אי לאו דמשכח להו הכשירא במקום אחר כדאיתא התם הלכך נראה לפרש דפסול שבא ע"י דבר שכשר במקום אחר בכיוצא בו קרי פיסולו בקדש כלומר פסול זה קדוש וכשר במקום אחר: היינו דאיצטריך תרי קראי חד לבהמה דחולין כו'. ותימה וליבעי ג' קראי בכל הני כמו טריפה דחשיב הכא בהדי שאר פסולין כדאשכחן בפ"ק דמנחות דמצריך תרי קראי לטריפה חד לטריפה קודם הקדש וחד לטריפה לאחר הקדש וא"ה איצטריך רבא למיעוטי מזאת דאם עלתה תרד ובשאר פסולין נמי ליבעי תלתא קראי חד ליפסל קודם הקדש וחד ליפסל לאחר הקדש דלא יעלו לכתחלה וקרא שלישי דאם עלו ירדו וי"ל דכיון דגלי רחמנא בטריפה ה"ה לכל שאר פסולין. תדע דמטריפה ילפינן בעלמא דהא אכתי מצריך התם קרא לטריפה היכא דהיתה לה שעת הכושר ומשמע התם דממשקה ישראל לא הוה שמעינן אלא היכא דלא הוה ליה שעת הכושר ובכל דוכתין אייתי ממשקה ישראל אפי' על דבר שהיתה לו שעת הכושר בפ' כל האסורים גבי נעבד דקאמר מדאסר רחמנא נעבד לגבוה. ובפ' אלו עוברין גבי מוקצה ובפ' כל הבשר גבי אותו ואת בנו ותלמודא לא נחת לפרושי הכא אלא תרי קראי דאיירי בהו בשמעתין וסמיך אהא דילפינן מטריפה דאסורה אף להדיוט: חד לבהמת קדשים ואוליד דרך דופן ה"ה דהוה מצי למימ' למקדיש וולד ויצא דרך דופן כדאיתא בספ"ב דתמורה ומאחר דאין קדושין מהיכן מקדישין: אי אתה מוצא אלא במקדיש וולד ויצא דרך דופן וסבר וולדות קדשים בהוויתן הן קדושים. פרש"י דל"ג ופי' משובש הוא דכ"ש למ"ד במעי אמן הן קדושים משעת יצירה איצטריך למעוטי מזאת ונראה דגרס ליה שפיר ולרבותא נקטיה אע"ג דקסבר בהווייתן הן קדושים איצטריך למעוטי כיון דלא קדם פיסולן להקדישן אבל אי אפשר לומר במעי אמן הן קדושים דבהדיא מוכח פרק דם שחיטה דסבר ר' שמעון בהווייתן הם קדושים לההוא תנא דאמר לר' שמעון דאין איסור חל על איסור אפי' בקדשים דמוקי כל חלב בוולדות קדשים וקסבר בהווייתן הן קדושים והוי איסור בת אחת. והך שמעתא גופה. מוכח הכי דצריך לאוקומי הנך פסולי בבהמה דקדשים שלא קדם הפסול להקדש ואתנן ומחיר לא משכחת לה אלא כמ"ד בהווייתן הן קדושים ונתן לה ולד קדשים באתננה ואי במעי אמן קדושים לא משכחת לה שיהא (לא) אתנן ומחיר חל עליהן כדמוכח פ' בתרא דזבחים וכן פרש"י. ותימה וכיון דקסבר בהווייתן הן קדושים היאך קדושה חל על יוצא דופן וכלאים הא משמע בפ' כיצד מערימין דטומטום ואנדרוגינוס אין קדושה חלה עליהן למ"ד בהווייתן הם קדושים וצריך לחלק בין טומטום ואנדרוגינוס ליוצא דופן וכלאים משום דניכר פיסול בגופן:

א) נ"ל מליקת זר וסכין דמטמא בגדים אבית הבליעה והלא וכו'.